

*Сазикіна Т. П.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Філологія»**Одеського національного морського університету**Петров І. Л.,**старший викладач**Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ІЗ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУВАННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ ВАНТАЖІВ)

Анотація. У статті розглянуто морфологічний склад та способи перекладу фахових лексем у текстах обраної тематики, а також синтаксичні структури з ними. Висвітлено термінологічні утворення англійської мови та їх еквіваленти українською. Окреслено застосовані лексико-семантичні та лексико-граматичні трансформаційні способи перекладу значень англійських термінологічних одиниць українською мовою.

Для дослідження фахової лексики з тематики морських перевезень небезпечних для навколишнього середовища вантажів нами були обрані оригінальні спеціальні англійські тексти. Це Міжнародний морський кодекс про небезпечні вантажі (the International Maritime Dangerous Goods Code /IMDG), який був прийнятий у 1965 р. згідно з Конвенцією про безпеку на морі (the SOLAS (Safety for Life at Sea) Convention), прийнятою у 1960 р. Міжнародною морською організацією (the IMO). Його було прийнято з метою запобігання усіх типів забруднення моря. Кодекс поділено на відповідні розділи, з яких ми робили вибірку. Під час роботи над перекладом ми також користувались текстом Правил перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України для порівняння власного перекладу з прийнятим у нормативному документі з метою недопущення помилок у перекладі фахових термінів.

Було виявлено застосування простих термінів-іменників, двослівних складних фразових лексем термінів, трислівних складних термінологічних фразових лексем, багатослівних складних фразових лексем термінів. У деяких випадках треба було провести перекладацьку трансформацію з метою розширення або скорочення структури перекладу українською мовою, щоб адекватно передати зміст англійського виразу.

Щодо синтаксичних структур в оригінальному тексті та у мові перекладу, то перекладацькі трансформації застосовувались досить широко. У статті було виділено різні синтаксичні структури з досліджуваною лексикою, починаючи з розширених фразових висловів та закінчуючи розширеними складнопідрядними та складносурядними реченнями. Такі приклади було вибрано з метою дослідити способи перекладу різних граматичних структур з аналітичної мови (англійська) синтетичною (українською). До того ж обидві мови мають різну систему граматичних часів.

Ключові слова: переклад фахових текстів, термінологічна лексема, перекладацькі трансформації, небезпечні вантажі, морські перевезення.

Постановка проблеми. Тема дослідження є актуальною, оскільки інтенсивність морських перевезень у світі постійно зростає, збільшуються кількість та види небезпечних вантажів, що перевозяться морським транспортом, та водночас збільшується і кількість аварій під час перевезень таких вантажів. Усі такі надзвичайні випадки, окрім спричинення великих людських та матеріальних збитків, призводять до руйнівного пошкодження водного середовища. Тому знання фахової англійської лексики, що присутня в оригінальних текстах із досліджуваної тематики, та її еквівалентний переклад українською необхідні як для юристів із морського права, так і перевізників та усіх задіяних у цьому процесі сторін. Переклад фахової лексики здійснюється в тексті, тому вживання фахових термінологічних лексем вимагає аналізу не тільки власне їх складу та перекладу, але й розуміння та перекладу синтаксичних структур, в яких вони присутні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Усі теоретики і практики перекладознавці та перекладачі згодні в тому, що бурхливий розвиток техніки і збільшення обсягу загально-технічної інформації викликав величезний попит на технічний переклад. Це пояснюється тим, що переклад технічної термінології займає позицію між такими сферами знання, як мовознавство та техніка. Для грамотного перекладу замало одного практичного знання мови і спеціальності, з якою пов'язаний текст, який перекладають, оскільки переклад науково-технічних текстів вимагає як знань у сфері лінгвістики взагалі, так і володіння окремими мовами та теорією перекладу [1; 2, с. 82]. Значний внесок у науку про переклад та переклад науково-технічної літератури зробили В.І. Карабан, І.В. Корунець, Л.А. Бондар, С.П. Денисова, А.О. Кульчицька, Т.В. Смірнова, Т.Р. Кияк та інші науковці [1–8].

Традиційно перекладознавство інтерпретується як маргінальна філологічна наука, яка займається проблемами еквівалентності перекладу, моделювання процесу перекладу, визначення перекладацьких стратегій, опису типів перекладу, інвентаризації перекладацьких лакун тощо [3, с. 546–547]. Таке розмаїття проблематики певною мірою пояснюється тим, що деякі галузі цієї науки історично утворилися з практичних потреб, інші – внаслідок еволюції як загальної лінгвістики, так і теорії перекладу. «Можна впевнено стверджувати, що

з початку виникнення перекладу та протягом тривалого часу переклади, що виконувалися з практичних потреб, були нехудожніми та, як правило, не сприяли формуванню єдиної перекладацької концепції, незважаючи на те, що вони виконували свою надзвичайно важливу й необхідну соціальну функцію. Останнім часом перекладознавство стрімко розвивається» [4, с. 45].

Усі лінгвісти та перекладачі визнають, що характерними особливостями науково-технічного стилю є його інформативність, логічність, точність та об'єктивність, ясність та зрозумілість [2, с. 83].

Науково-технічний термін визначається в лінгвістиці як «мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної або професійної галузі науки чи техніки» [3, с. 315]. Терміни слугують для точного визначення понять з області науки і техніки. Терміни є суттєвою складовою частиною науково-технічної інформації і становлять одну з головних труднощів науково-технічного перекладу через неоднозначність використання та відсутність точних лексичних відповідників у процесі перекладу. Крім того, треба завжди пам'ятати про можливість використання термінів у різних галузевих фахових текстах англійської мови, коли один і той самий термін може позначати різні явища, процеси, об'єкти тощо. Для цього досить відкрити будь-який політехнічний словник. Традиційно в перекладознавстві вважається, що термін завжди однозначний, він перекладається також відповідним терміном – повним та абсолютним еквівалентом. Але практика свідчить, що переклад терміна далеко не завжди є простою заміною слова мови оригіналу словом у мові перекладу [5].

Як терміни можуть використовуватись слова, які застосовуються майже виключно в рамках науково-технічного стилю. Деякі з них справді однозначні і не мають жодних інших значень у жодній іншій сфері. Інша справа з розрядом термінів-омонімів, значення яких варіюються залежно від сфери застосування. Багатозначність таких термінів значно ускладнює роботу перекладача, адже вони не завжди перекладаються як повні еквіваленти, крім того, навіть не завжди дослівно [6; 7, с. 726–727].

Термінознавство налічує багато різних класифікацій термінів: за діапазоном застосування, за ознакою, за структурою, за будовою тощо. Зазвичай дослідники поділяють терміни за їх структурою на терміни-слова, терміни-словосполучення, багатоконпонентні терміни [5].

Перекладач самостійно, на власний погляд, не може вилучити нічого із змісту тексту, що перекладається, вилучити можна лише ті елементи, що певним чином дублюються в оригіналі за нормами мови оригіналу або передача яких мовою перекладу може порушити норми останньої. Для цього застосовується «трансформація вилучення – виправдане з точки зору адекватності перекладу, в першу чергу норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих плеонастичних або тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного сенсу тексту. Варто зазначити, що ця трансформація не є поширеною під час перекладу наукових і технічних текстів. При її застосуванні не допускається зменшення обсягу оригінальної інформації» [6, с. 724–726; 8].

Варто зазначити, що нині досить широко застосовується термін «фахова мова». Дослідники визначають її як спеціальну мову, яка характерна для певної галузі знань чи сфери діяльності. «Крім терміна «фахова мова», в лінгвістиці широко

використовуються такі позначення, як «мова для спеціальних цілей», «підмова», «субмова» та ін. В англійській лінгвістичній традиції для позначення фахово-маркованої лексики часто вживається термін *language for special purposes*, тобто «мова для спеціальних цілей» або «спеціальна мова». В українському перекладознавстві на цьому етапі розвитку дедалі частіше застосовується термін «фахова мова», однак «мова для спеціальних цілей» теж використовується. Фахова мова – це засіб обміну інформацією, знаннями та досвідом між фахівцями у певній професійній сфері. Функціонування будь-якої фахової мови забезпечується чітко визначеною термінологією» [6; 8].

Метою статті є проаналізувати морфологічну структуру англійських фахових термінологічних лексем, що належать до тематики перевезення небезпечних для навколишнього середовища вантажів морським транспортом, їх вживання у англійських синтаксичних структурах та переклад як самих виокремлених лексем, так і синтаксичних структур із ними українською мовою.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження фахової лексики з тематики морських перевезень небезпечних для навколишнього середовища вантажів нами були обрані оригінальні спеціальні англійські тексти. Це Міжнародний морський кодекс про небезпечні вантажі (the International Maritime Dangerous Goods Code /IMDG), який був прийнятий у 1965 р. згідно з Конвенцією про безпеку на морі (the SOLAS (Safety for Life at Sea) Convention), прийнятою у 1960 р. Міжнародною морською організацією (the IMO) [9, 10]. Цей Кодекс було прийнято з метою запобігання усіх типів забруднення моря. Кодекс поділено на відповідні розділи, з яких ми робили вибірку. Під час роботи над перекладом ми користувались текстом Правил перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України [11] для порівняння власного перекладу з прийнятим у нормативному документі з метою недопущення помилок у перекладі фахових термінів.

Вибірка лексем (окремих слів та фраз, що відповідають термінологічній одиниці) довела, що за структурою їх можна поділити на прості (термін-слово) та складні (кілька слів, що становлять певне термінологічне поняття). Наприклад: *pollution(s)* – забруднення, *explosive(s)* – вибухівка (на перекладі «вибухові речовини/вироби»). Це прості терміни – іменники.

Двослівні складні термінологічні лексеми: *flammable gases* – займісті гази; *radioactive material* – радіоактивний матеріал. Потребують пояснення деякі обрані до списку фразові терміни. Дослідники-термінознавці зазначають, що межа диференціації між вузькоспеціальними та загальнонавчаними (тобто вживаними в кількох галузях науки та техніки) термінами не є чіткою [9]. Наприклад: *corrosive substances* – корозійні речовини. Останній термін знаходиться на межі вузькоспеціальних та загальнотехнічних, оскільки в цьому контексті його включено до переліку небезпечних для перевезення вантажів. Усе залежить від контексту. Це пояснюється тим, що за певних умов (неправильного пакування, зберігання та перевезення) вони здатні вступати в хімічні реакції та створити загрозу для транспортного засобу, команди та нести загрозу забруднення морського середовища. Те ж саме стосується термінологічної фрази: *oxidizing substances* – окислювальні речовини.

За структурою вищезазначені двослівні термінологічні фразові лексеми є поєднанням прикметника та іменника, іменника та іменника та дієприкметника та іменника. Зазвичай такі

поєднання перекладаються з огляду на той факт, що останнє слово справа є ключовим, а попереднє слово є його означенням.

Трислівні складні термінологічні одиниці-лексеми: *combined dangerous goods* – комбіновані небезпечні вантажі; *high explosive risk* – високий ризик вибуху. За структурою вище наведені термінологічні фразові лексеми є поєднанням прикметника та двох іменників, двох прикметників та іменника, англійського дієприкметника двох видів (*Participle I* та *Participle II*), прикметника та іменника, трьох іменників, двох прикметників та іменника, двох іменників, розділених прийменником. Тут у деяких випадках (наприклад, *gas detection equipment* – обладнання для виявлення витoku газу) також варто мати на увазі різницю між вузькоспеціальним та загальноповживаним терміном. У процесі перекладу у випадку «*dangerous goods course* – курс навчання правил перевезення небезпечних вантажів» застосовано прийом конкретизації.

Багатослівні складні термінологічні одиниці-лексеми: *aspect and level of danger* – вид та рівень небезпеки; *Dangerous Goods and Marine Pollutants Regulations* – Правила про морське перевезення небезпечних вантажів та забруднюючих речовин; *to prevent all types of pollutions at sea* – запобігти усім типам забруднення моря. У деяких випадках потрібно було провести перекладацьку трансформацію з метою розширення структури перекладу українською мовою, щоб адекватно перекласти зміст англійського виразу, наприклад: *safety and emergency preparedness during an unfortunate incident* – готовність до запобігання небезпеці в надзвичайних ситуаціях під час небезпечного випадку. Також згідно зі структурою української мови, англійські частини мови було під час перекладу замінено на інші, наприклад: *dangerous goods in bulk or packaged form* – небезпечні сипкі або упаковані вантажі. У цьому випадку відбулося також скорочення англійського тексту. Щоб не перекладати «в упакованому виді», ми переклали «упаковані вантажі».

Під час аналізу матеріалу було виділено різні синтаксичні структури з досліджуваною лексикою, починаючи з розширених фразових висловів та закінчуючи розширеними складно-підрядними та складносурядними реченнями. Такі приклади було вибрано з метою дослідити способи перекладу різних граматичних структур з аналітичної мови (англійська) синтетичною (українською). До того ж обидві мови мають різну систему граматичних часів.

А. Пасивний стан англійських дієслів не завжди передається відповідним станом у перекладі. Замість нього в українських реченнях вживають неособові сурядні та підрядні речення. 1. “The dangerous goods labels and dangerous goods certificate for the cargo are issued as per the nine clauses which are explained as follows...” – Етикетки з позначкою небезпечний вантаж та сертифікат на такий вантаж випускають згідно з дев’ятьма умовами, які пояснюються таким чином...

У наступному прикладі пасивний стан англійського дієслова збережено в перекладі, але не зберігається використане в оригіналі модальне дієслово. Підрядне речення з ним передано на перекладі прикметниковим підрядним реченням, що характерно для ділового стилю: 2. “The IMDG code also ensures that the goods transported through seaways are packaged in such a way that they can be safely transported” [11]. – Міжнародний морський кодекс про небезпечні вантажі також гарантує, що вантажі, які перевозяться морським шляхом, упаковані таким чином, який забезпечує безпечне транспортування.

Б. Наступні приклади доводять, що на перекладі вживаються шаблони ділового стилю та лексики згідно з прийнятою в Україні для таких текстів [13]. Так, у фрагменті тексту, який охоплює витяг із Міжнародного морського кодексу про небезпечні вантажі, йдеться про небезпечні вибухові вантажі. До того ж під час перекладу відбувається генералізація заголовку: замість простого «Вибухівки» він перекладається згідно з контекстом «Вибухові вантажі». Також слово “risk” у тексті перекладається уніфіковано з попередніми розділами як «загроза», а не «ризик». Вжите скрізь дієслово “have” згідно з характером документа в діловому стилі перекладається не як «мають» (загрозу), а «становлять» (загрозу). “Explosives Division 1.5: very insensitive substances which have a mass explosion hazard Division 1.6: extremely insensitive articles which do not have a mass explosion hazard. The same classification has six sub-divisions for materials which pose a high explosive risk, low explosive risk...” [10] – Вибухові вантажі. Розділ 1.5. Дуже активні речовини, які несуть загрозу масового вибуху. Розділ 1.6. Дуже небезпечні вироби, які не несуть загрозу масового вибуху. Така класифікація має шість підрозділів для матеріалів, які несуть велику загрозу вибуху, малу загрозу вибуху» ...

2. У наступному тексті дієслово *talk* переводиться не як «говорять», а «розрізняють»: «Gases. This clause has three sub-categories that talk about gases that are highly inflammable, that are not inflammable and gases that neither inflammable nor toxic. – Гази. Цей пункт поділяється на три підпункти, у яких розрізняються легкозаймисті гази, незаймисті гази та такі, що не є ні займистими, ні токсичними».

В. На особливу увагу заслуговують оригінальні тексти з модальними дієсловами, оскільки можливе застосування кількох перекладацьких прийомів.

1. Текст, що описує тверді речовини, які за певних умов можуть виявитись токсичними, в оригіналі має дієслово *could*, яке належить до форми *Subjunctive Mood*, але перекладається дієсловом теперішнього часу «можуть». У першому прикладі скорочене підрядне речення замінюється на таке саме у перекладі: 1. «solids that when interact with water could emit toxic gases – ... тверді речовини, що виділяють токсичні гази при взаємодії з водою».

2. У прикладі: «... substances that cannot be classified under any of the above heads but still are dangerous goods» – «речовини, які не класифікують згідно із вищепереліченими пунктами, але які можуть становити небезпеку», перше модальне дієслово не перекладається, оскільки переклад здійснюється за шаблоном офіційних документів, а у другій частині фрази модальне дієслово вживається для адекватної передачі інформації оригіналу.

У реченнях 3 та 4 модальне дієслово *should*, яке в англійській мові передає рекомендацію, замінюється у перекладі «повинні/ повинен», що виражає зобов’язання та зміст якого «зобов’язків для виконання»: 3. The particular IMDG cargo should be packed ... – вантаж, що перелічено у Кодексі, повинен пакуватись ... 4. «The seafarer should understand the transport documents used for dangerous goods – Морський перевізник повинен розумітися на транспортних документах, що стосуються небезпечних вантажів».

У наступних прикладах, навпаки, оригінальні фрази та речення не містять модальних дієслів, але під час перекладу модальні дієслова застосовуються згідно з шаблоном: 1. «... residues in empty receptacles, empty tanks or cargo holds

previously used for carrying dangerous goods unless cleaned, dried, purged, gas freed or ventilated as appropriate or, in the case of radioactive materials, have been both cleaned and adequately closed... [12] –... залишки раніше перевезених небезпечних вантажів у порожніх ємностях, танках або вантажних трюмах повинні бути видаленими, а місця їх перевезень очищені, висушені, продизенфіковані, звільнені від газу або провентильовані належним чином, або, у випадку перевезення радіоактивних матеріалів, відповідно очищені та замкнені належним чином...»; 2. «... substances that have the chances of oxidization –... речовини, які можуть окислюватись»

У наступному випадку вживанні оригінального дієслова must повністю передається у перекладі: 1. «All the crew members engaged on a ship and involved directly with dangerous cargo carried on the ship must undergo dangerous goods course. – Усі члени команди судна, що мають відношення та працюють з небезпечним вантажем, що перевозять, повинні пройти курс навчання по роботі з небезпечними вантажами» [12].

Г. У подальших фразах переклад за структурою змінюється (інфінітивна фраза оригіналу змінена на іменникову під час перекладу): 1. to classify dangerous goods and identify the shipping names of dangerous goods – з метою класифікації небезпечних вантажів та ідентифікації назв небезпечних вантажів, що транспортуються; 2. safe practice to load/unload the cargo unit carrying the IMDG product – безпечно виконання завантаження/розвантаження морського транспортного засобу, який перевозить внесений до кодексу вантаж.

У наступному прикладі жито розширення тексту на перекладі: 3. dangerous goods training to handle the IMDG cargo on a ship – тренування на судні з метою навчитись, як працювати з небезпечним вантажем, який внесено до Кодексу.

І. Інші приклади демонструють взаємну відповідність конструкцій оригінального та перекладеного текстів. 1. «How to handle the dangerous goods when the ship is under voyage – Як працювати з небезпечним вантажем, коли судно перебуває в рейсі». 2. «... the goods have been properly and safely prepared for carriage by sea – вантаж належним чином та безпечно підготовлено до морського транспортування». В останньому прикладі теперішній перфектний час англійського дієслова замінено в перекладі в минулому часі українського дієслова, оскільки в цих мовах різна система граматичних часів.

Науково-технічний мовний стиль характеризується чіткими ознаками, а саме: характерне прагнення до чіткості та точності викладення, характерні відмови від непрямих, описових позначень об'єктів, є типовим широке використання штампів та стереотипів спеціальної лексики [2, с. 84]. Для кожної окремої галузі науки та техніки існує спеціальний фаховий набір термінів. Їх точне значення можна зрозуміти тільки у фаховому контексті. Перекладач має бути добре обізнаним у сфері своєї перекладацької практики та під час перекладу спеціальних текстів консультуватись із науковцями та практиками фахівцями в цій області.

Як визначили дослідники-перекладачі, у більшості випадків перекладу англійське слово однієї частини мови перекладається українською мовою словом тієї ж частини мови. Однак така однозначна відповідь у перекладі буває не завжди: через різні лексичні та граматичні особливості мов оригіналу та перекладу та розбіжності в мовленнєвих нормах перекладачу доводиться застосовувати трансформацію заміни частини

мови, коли, наприклад, іменник замінюється під час перекладу прикметником, а прикметник – дієсловом тощо. Така трансформація може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше це спостерігається стосовно таких частин мови, як іменник, дієслово, прикметник та прислівник. Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови може супроводжуватися частковою або повною перебудовою структури речення [6, с. 726].

Висновки. Проведене дослідження термінологічних лексем оригінального тексту та їх переклад дає змогу дійти висновку, що у процесі перекладу перекладач має вдаватися до прийомів калькування, конкретизації та генералізації, компресії та інверсії [7] тексту (перекладацьких трансформацій), оскільки адекватний переклад у деяких випадках вимагає заміну частин мови. Усе це застосовується у процесі перекладу складних термінів. Було виявлено застосування простих термінів-іменників, двослівних складних фразових лексем, трислівних складних термінологічних фразових лексем, багатослівних фразових складних термінів. У деяких випадках потрібно було провести перекладацьку трансформацію з метою розширення або скорочення структури перекладу українською мовою, щоб адекватно перекласти зміст англійського виразу.

Щодо синтаксичних структур в оригінальному тексті та у мові перекладу, то перекладацькі трансформації застосовувались досить широко. У статті було виділено різні синтаксичні структури з досліджуваною лексикою, починаючи з розширених фразових висловів та закінчуючи розширеними складнопідрядними та складносурядними реченнями. Такі приклади було вибрано з метою дослідити способи перекладу різних граматичних структур з аналітичної мови (англійська) синтетичною (українською). До того ж обидві мови мають різну систему граматичних часів.

Можемо підбити підсумок та повністю погодитися з твердженням дослідників, що перекладач, який працює з текстами транспортної галузі, має орієнтуватися в цій тематиці та володіти термінами і поняттями цієї сфери; не варто шукати іншомовне слово, якщо в рідній мові вже функціонує лексична одиниця з тим самим значенням; у перекладі мають використовуватися терміни, що встановлені відповідними державними стандартами; якщо в тексті зустрічається термін-неологізм, перекладач має сам підібрати еквівалент, використовуючи довідкову літературу, або проконсультуватися з фахівцем, в окремих випадках термін можна перекласти описово, методом калькування, транскрипції тощо [2, с. 85]. Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі вважаємо вивчення синтаксичних проблем перекладу фахової мови транспорту.

Література:

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
2. Бондар Л.А. Механізми перекладу англійських термінів-новотворень українською мовою. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2011. Вип. 6. С. 81–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2011_6_13 (дата звернення 27.11.2019).
3. Корунець І.В. Теорія та практика перекладу. Вінниця : Нова книга. 2007. 446 с. URL: https://books.google.com.ua/books?id=o-yuCQA_AQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false (дата звернення 27.11.2019).

4. Денисова С.П. Регіональний етап становлення професійного перекладу на тлі розвитку міжнародних мов. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. 2017. Вип. 15. С. 45–51. URL: <http://enpuiir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17861/1/Denysova.pdf> (дата звернення 28.11.2019).
5. Кульчицька А.О. Переклад термінів. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Philologia/68479.doc.htm (дата звернення 30.11.2019).
6. Колесник А.О., Белікова О.Ф. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. *Збірник наукових праць ХДУХТ*. 2010. Вип. 11. С. 719–726. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/handle/123456789/4467> (дата звернення 30.11.2019).
7. Смірнова Т.В. Лексичні прийоми перекладу термінологічних одиниць транспортної галузі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2014. Вип. 45. С. 314–316. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzpuoaf_2014_45_94 (дата звернення 26.11.2019).
8. Кияк Т.Р. Фахові мови та проблеми термінознавства. *Нова філологія*. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ. 2007. № 27. С. 203–208.
9. International Maritime Dangerous Goods Code (IMDG) (last updated November 22, 2019). URL: <https://www.marineinsight.com/maritime-law/what-is-international-maritime-dangerous-goods-code-imdg/> (дата звернення 25.11.2019).
10. Transport of dangerous goods at sea. URL: <http://generalcargoship.com/dangerous-goods-for-transport.html>
11. Правила перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1401-13?lang=ru#n15> (дата звернення 2.12.2019).

Sazikina T., Petrov I. Peculiarities of English professional lexemes translation (on the material of texts on dangerous goods shipping at sea)

Summary. The article deals with the analysis of morphological structure of professional lexemes and the ways of their translation in the texts on dangerous goods' transportation at sea. There are also studied syntactic structures containing such lexemes. There have been defined English terminological lexemes and their Ukrainian equivalents. Lexical-semantic and lexical-grammatical transformational ways of translating the selected English terminological units into Ukrainian have been described.

In order to analyze and translate special professional lexical composition and syntactic structures, there have been chosen special texts. They are: The International Maritime Dangerous Goods Code /IMDG (approved in 1965 according to the SOLAS (Safety for Life at Sea) Convention, adopted in 1960 by the International Maritime Organization (the IMO); Regulations for Transport of Dangerous Goods at Sea (both adopted in the IMO and Ukraine).

The aim of the article has been to analyze the structure of English-speaking professional terms related to the transportation of environmentally dangerous goods by sea, their use in syntactic structures and translation into Ukrainian. Selected English terms have been translated and compared to their Ukrainian-language counterparts. English-language syntactic structures have been compared with Ukrainian-language ones.

The use of simple noun terms has been identified. There are also two-word compound phrase lexemes. Usually such combinations are translated considering the fact that the last word on the right is the key one and the previous word is its definition.

The three-word compound terminological phrase lexemes are a combination of an adjective and two nouns; two adjectives and a noun; the English participle of two types, adjective and noun; three nouns; two adjectives and a noun; two nouns separated by a preposition. There have been identified and translated multi-word compound phrase lexemes. In some cases it has been necessary to transform the translation in order to expand or reduce the structure of the original compound lexeme into Ukrainian so that we could get an adequate translation of the English content.

Concerning syntactic structures in the original text and in translation into Ukrainian, translation transformations have been used. They concern the use of tenses, the Passive voice, structures with modal verbs, phraseological structures, complexes with non-finite forms of the verb.

A study of the terminological lexemes of the original text and their translation suggests that the translator must resort to the methods of copying, concretizing and generalizing, compression and inversion of the text (translation transformations), since adequate translation in some cases requires specific changes in both languages.

Key words: translation of professional texts, terminological lexeme, translation transformations, dangerous goods, transportation at sea.